

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Юлия Иванова Захариева,

член на научно жури със заповед № РД 38-599 от 25.09.2017 г.

на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“

по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“

Конкурсът е за редовен доцент по международни отношения, обявен в Държавен вестник № 61 от 28.07.2017 г. за нуждите на Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, катедра „Международно право и международни отношения“ в съответствие с нормативната уредба на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение, Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. На първото заседание на научното жури на 16.10.2017 г. съм избрана за рецензент.

В конкурса участва един кандидат – гл. ас. д-р Мариета Христова Рабохчийска. Тя е завършила Първа английска гимназия в София със златен медал през 1995 г. и специалност „Международни отношения“ в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ през 2000 г. През 2001 г. след спечелен конкурс е назначена за редовен асистент в катедра „Международно право и международни отношения“ на ЮФ на СУ. През 2009 г. защитава дисертация на тема: „Правното положение на Европейската общност и Европейския съюз в системата на международните отношения“ и с решение на ВАК № 33585 е получила научно-образователната степен „доктор“.

Мариета Рабохчийска е специализирала в редица европейски университетски и научно-изследователски центрове като Колежа на Европа, Брюж, Белгия; Европейския университетски център, Флоренция, Италия; Университета в Генуа, Италия; Института по европейско и

международно право, Хага, Холандия; Хагската академия по международно право и др.

Кандидатът участва в конкурса с 1 монография, озаглавена „Политиката за съседство като инструмент на външните отношения на Европейския съюз“ (София, Сиела, 2016, 256 с.), 1 студия и 7 статии. Тези заглавия са публикувани след защитата на докторската дисертация. Представен е и списък на още 10 публикации, които не са предмет на настоящата рецензия, но потвърждават активното ѝ присъствие като автор в българската специализирана литература и научен живот. Това присъствие намира израз и в редица нейни изяви на авторитетни научни форуми – български и международни, както и в работата ѝ като експерт в множество проекти. Представена е и справка за позоваването на нейни публикации от други автори (9 на брой), както и данни за присъствието на нейни заглавия в наши и чужди библиотечни каталози.

В цялата продукция на Мариета Рабохчийска, която е напълно достатъчна като обем, се открояват три основни направления в нейните трайните изследователски интереси и постижения:

- Външните отношения на ЕС (посочената монография под № 1 от списъка на публикациите; статията под № 3 – Способността на Европейския съюз за разрешаване на конфликти в региона на Южен Кавказ: много шум за нищо? – *Списание „Дипломация“*, *Дипломатически институт, МВнР*, 2017, № 19, 47-59 (публикувана и на английски език); статията под № 6 – „Южнокавказкото направление в политиката на добросъседство на ЕС – проблеми и предизвикателства“ – В: *Европейският съюз на кръстопът*. С., СУ „Св. Климент Охридски“ и Фондация „Ханс Зайдел“, 2014, 234-243.
- Актуални проблеми на динамиката в задълбочаването на интеграционните процеси в ЕС (студия в списъка под № 2 – „Развитие на правната уредба на общата външна политика и политика на сигурност на Европейския съюз от Маастрихт до Лисабон. – *Норма*, 2017, № 5, 39-73 и статия под № 4 –

„Неуспешните проекти за създаване на Европейски съюз“. – *Международни отношения*, 2017, 37-49).

- универсалните международноправни механизми и специфичните за ЕС инструменти за закрила правата на човека в статия под № 5 от списъка – „Размислите“ на Европейската комисия и Европейския парламент върху консулската закрила за граждани на Съюза в чужбина“ – В: *15 години Катедра „Европеистика“*. Юбилеен сборник. С., Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2015, 113-124; статия под № 7 – „Универсални международноправни механизми за закрила на правата на човека“ – В: *Римско и съвременно публично право. Сборник статии и доклади*. С., Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2013, 477-492 и статия под № 8 “Right to Diplomatic and Consular Protection of European Union Citizens Abroad” – В: *Трудове по международно право. Т. VII*. [Юбилейно издание по случай 50-годишнината на БАМП и 75-я конгрес на Световната асоциация по международно право (ILA), София, 2012]. С., 2012, 113-127.

Общата характеристика и на трите посочени направления е острата актуалност на изследваните проблеми. Няма да е пресилено твърдението, че Мариета Рабохчийска работи по „горещи следи“. Темата на реабилитационния труд е непозната в българската научна литература и със слабо присъствие в западната. Такъв е и характерът на другите две публикации по същата тема. Това обаче не означава, че Мариета Рабохчийска не познава и не работи коректно с наличните библиографски източници.

Темите на публикациите по второто направление са в известна степен познати, но подходът на автора е различен и акцентира върху неизследвани аспекти като сложните взаимодействия между приемственост и иновативност в интеграционната политика и напрегнатия диалог между членуващите държави и институциите на ЕС.

Мариета Рабохчийска работи със същата увереност и в третото направление на изследователските си търсения – закрила на човешките права. В публикацията под № 7 от списъка „Универсални международноправни механизми за закрила на правата на човека“ са представени тези механизми в тяхното развитие. Хартата на ООН по правата на човека включва три исторически акта – Всеобщата декларация и дватата пакта по правата на човека, създадени през 40-те и 60-те години на 20 век и в действие към днешна дата. Логично е през десетилетията да са настъпили сериозни промени, диктувани от динамиката в международните отношения и от все по-голямото значение на проблемите, свързани със закрилата на основните права и свободи на човека. Предметът на анализ в публикацията са именно тези промени, за да се изведе тезата, че в рамките на ООН усъвършенстването на действащите механизми посредством нови структури и процедури и опростяването на достъпа до тях за гражданите е постоянна линия.

От особен интерес са двете публикации: № 5 от списъка – „Размислите” на Европейската комисия и Европейския парламент върху консулската закрила за граждани на Съюза в чужбина“ от 2015 г. и под № 8 – “Right to Diplomatic and Consular Protection of European Union Citizens Abroad” от 2012 г. Включвам тези публикации в третото направление, тъй като те също са по темата човешки права, но през призмата на европейското гражданство. Правото на дипломатическа и консулска защита е част от каталога специфични права, от които се ползват европейските граждани поради факта, че тяхната държава членува в ЕС. Въведено е с ревизията от Маастрихт и още тогава това е един от най-трудно съгласуваните текстове в Учредителните договори, доколкото засяга въпроси, към които държавите проявяват висока чувствителност. Първата публикация от 2012 г. представя уредбата на това право в Учредителните договори и в производното право на ЕС. Авторът продължава своите анализи и през 2015 г., като изучава в детайли изготвянето на нова директива през сложните консултации в

Европейския парламент и напрегнатия диалог в институционалния триъгълник.

Не може да се остави без внимание публикацията под № 9 от списъка – „Механизми за контрол по многостранните международни договори в областта на ядреното разоръжаване. – В: *Белова, Г. и др. (ред). Право, управление и медии през XXI век. Том 1.* Благоевград, УИ „Неофит Рилски“, 2012, 369-378. И тук тя отлично се справя със сложностите на мултидисциплинарния характер на изследвания проблем, което е и обща характеристика за всички ѝ заглавия, представени по конкурса.

Посочените три направления на научно-изследователската работа на кандидата взаимно се допълват и дават основание да се направи обща оценка на научната продукция, която отговаря на всички нормативни изисквания и представя Мариета Рабохчийска като автор със задълбочена обща теоретична подготовка и интереси към малко изследвани и подчертано дискуссионни проблеми. Това ѝ позволява да формулира собствени позиции и аргументирано да ги защитава на ясен и точен език. В изложението на всички публикации не могат да бъдат открити повторения, противоречащи си твърдения, излишни исторически справки или тези, които аз да не споделям.

Монографията „Политиката за съседство като инструмент на външните отношения на Европейския съюз“ от 2016 г. отговаря на критериите за хабилитационен труд. Това е цялостно и завършено изследване на сравнително нова стратегическа линия във външните отношения на ЕС – политиката на съседство. Логичното структуриране дава възможност да се разкрие замисъла и съдържанието на тази политика, институционалните механизми за реализацията ѝ и тежестта на отделните институции в този процес. Анализирани са и факторите, довели до сериозно разминаване между очакваните и реалните резултати, което вече провокира цялостно преразглеждане и реформиране на Европейската политика за съседство.

Монографията съдържа редица постижения, резултат от самостоятелна работа, с приносен характер и за теорията, и за практиката. Сред тях откроявам следните:

- комплексният анализ на ново, остро актуално направление във външните отношения на ЕС;
- в чисто понятиен план, но с важно значение за коректния изказ е направено разграничението между понятията „външна политика на ЕС“ и „външни отношения на ЕС“;
- откроява се спецификата на т.нар. „смесени споразумения“ като инструмент на външните отношения на ЕС, използвани от десетилетия, но въобще неизследвани в теоретичен план в българската доктрина;
- с остро критичен тон е оценена ефективността към днешна дата на политиката за съседство и е потърсен отговор за нейното бъдеще.

Приемам авторската справка за приносния характер на трудовете с известен коментар на тази част от тях, която е посветена на публикациите извън монографичния труд.

Като рецензент имам предимството да познавам развитието на Мариета Рабохчийска от самото начало на нейната кариера. Бях научен ръководител на дипломната ѝ работа при завършването на специалност „Международни отношения“. Бях рецензент на докторската ѝ теза. От 2001 до 2009 г. тя беше мой асистент и водеше семинарните занятия по два мои курса в специалност „Международни отношения“, проявявайки чудесни умения да работи в екип. И след разпадането на нашия тандем познавам отблизо преподавателската ѝ работа в специалност „Европеистика“ във Философския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, където критериите са много високи. В тази специалност са ѝ поверени три самостоятелни курса: „Международни отношения“ (бакалавърска програма), „Външни отношения на Европейския съюз“ (бакалавърска и магистърска програма) и „Права на човека“ (бакалавърска програма). Тя е търсен преподавател и в специалност „Политология“ на Философския факултет на СУ и в

Исторически факултет на СУ. В специалност „Европеистика“ и в специалност „Публична администрация“ са ѝ възлагани и научни ръководства на магистърски тези. Всичко това води до категоричния извод, че Мариета Рабохчийска е изграден преподавател с всички необходими качества, с прецизна работа и иновативни подходи.

Навсякъде отзивите за нея са отлични и от страна на академичния състав, и от страна на студентите. При това положение буди известно учудване фактът, че след защита на докторската ѝ теза вече 8 години тя води само семинарни занятия в ЮФ, специалност „Право“ и специалност „Международни отношения“ и в магистърската програма „Право на Европейския съюз“ без достъп до самостоятелни курсове в редовни или задочни форми на обучение за разлика от ангажираността на други главни асистенти в катедра „Международно право и международни отношения“, където тя е щатен преподавател.

В резултат на оценката на научно-изследователската работа с безспорни качества и на преподавателската дейност на гл. ас. д-р Мариета Христова Рабохчийска убедено предлагам на научното жури да се обедини в решението си да бъде предложено на Факултетния съвет на ЮФ на СУ тя да получи академичната длъжност „доцент“ по настоящия конкурс в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.3. Политически науки (Международни отношения) за нуждите на СУ „Св. Климент Охридски“, Юридически факултет, катедра „Международно право и международни отношения“.

6.12.2017 г.

Рецензент:

Доц. д-р Юлия Захариева